

5. o. Május 31-én Groszmann rabbi a náci korszakban felettébb szokatlan áttérést jelezhetett fel: egy Szabó Teréz nevű r. kat. asszony tért át a zsidó hitre.

95. Lásd például a kitérésekkel való szegedi „visszaélésekre” vonatkozó levélváltásokat a rendőrség, a főispán és a belügyminiszter között. Csongrád Megyei Levéltár, Szeged.

96. Hivatalosan 4770 kitérést regisztráltak Budapesten; mindemellett kb. 80 000 zsidó rendelkezett különféle típusú „kitérés bizonyítványokkal”, melyek legtöbbször hamisítvány volt. Lévai, *Fekete könyv*, 190. o.

97. „»Taufieber« der Budapester Juden.” *NA*, T-120 mikrokópia, 4664. tekerecs, K1509/350353. sorozat. Lásd még „Miért?”, vezércikk a *Magyarországi Zsidók Lapjában*, 6. sz. (1944. július 13.), 1. o.

98. *RLB*, 190. dok.

99. Sztójay üzenetének szövegét lásd Lévai Jenő: *Szürke könyv a magyar zsidók megmentéséről*. Officina, Bp., é. n., 52–53. o.

100. Lásd például a vezércikket a *Magyarországi Zsidók Lapja* fent idézett számából, valamint a 32. számban közölt vezércikket (1944. augusztus 10.), 1. o.

101. Ilyesféle vádaskodásokra példák találhatók: *Vádirat*, 3:215–218., 257–258. o.

102. *Uo.*, 195–196., 211–214., 459., 593–597. o. Lásd még Lévai, *Fekete könyv*, 190–191. o. A kitérések sokoldalú, gondosan dokumentált áttekintése megtalálható: Zeev Rotics, *Conversions in Hungary Before and During the Holocaust*. Doktori disszertáció a haifai egyetemen, 1987. szeptember.

103. Lásd például az 1200/1944. M. E. sz. rendelet 4. paragrafusát; az 1210/1944. M. E. sz. rendelet 9. paragrafusát; az 1220/1944. M. E. sz. rendelet 5. paragrafusát; az 1240/1944. M. E. sz. rendelet 3. paragrafusát; az 1300/1944. M. E. sz. rendelet 6. paragrafusát; az 1370/1944. M. E. sz. rendelet 9. paragrafusát; az 1450/1944. M. E. sz. rendeletet; az 1490/1944. M. E. sz. rendelet 6. paragrafusát; az 1600/1944. M. E. sz. rendelet 14. paragrafusát; az 1530/1944. M. E. sz. rendelet 6. paragrafusát; az 1540/1944. M. E. sz. rendelet 13. paragrafusát; az 1580/1944. M. E. sz. rendelet 7. paragrafusát; a 108 500/1944. K. M. sz. rendelet 7. paragrafusát. E rendeletek tárgyáról lásd a 3. függelék.

104. *Vádirat*, 1:250. o.

105. 1730/1944. M. E. sz. rendelet. *Budapesti Közlöny*, 108. sz. (1944. május 13.); *Vádirat*, 1:250–253.

106. Néhány zsidó a törvényben megjelöltektől eltérő indokkal kérvényezte a mentesítését. Leggyakrabban idősebb zsidók, akik arra hivatkoztak, hogy fiaik a katonaságnál vagy a munkaszolgálati rendszerben szolgálnak. Lásd például Boskovitz Márkusz 1944 augusztusában Csataj Lajoshoz benyújtott kérvényét, *Vádirat*, 3:408–410. o.

107. A mentesítésre való jogosultság és a mentesített státusz elbírálása a belügyminiszter által kinevezett bizottság feladata volt. Egy elnöke, négy állandó és négy póttagja volt. Csak egy állandó és egy póttagot neveztek ki a hadsereg által befolyásolt Országos Vitézi Szék javaslatára. A mentesítés végérvényes megítélése előtt a belügyminiszter általában nyilatkozatot kért az illetékes megye vagy város előljáróitól a kérvényezőnek a kitüntetések vagy érmék megszerzése óta tanúsított erkölcsi és hazafiúi magatartásáról. Lásd az 1530/1944. M. E. sz., április 26-i rendeletet, *Budapesti Közlöny*, 97. sz. (1944. április 30.) Lásd még *Vádirat*, 1:274–276., és 3:10–19., 42–49. o.

108. Sok városban a polgármesterek kihozatták a mentesített zsidókat a gettóból a belügyminisztérium döntéséig terjedő időre. Legtöbbször azonban a kérvényeket